

ZELENI DOGOVOR – ODGOVOR NA KRIZU

Andelka MIHAJLOV

Suočeni smo sa tekućom ekonomskom krizom. Sada, kada je „bolest ekonomske depresije” u zreloj fazi, suočavamo se sa činjenicom da moramo priznati da je nešto pogrešno u modelu forsiranja „ekonomskog rasta”, a ne „razvoja”.

U ovom tekstu je dat prikaz „zelene ekonomije” kao mogućeg rešenja ekonomske krize. Ako inicijative „novog zelenog dogovora” budu pravovremeno prihvaćene u sledećih nekoliko godina otvoriće se milioni radnih mesta, povećaće se standard siromašnih i usmeriće se investicije u dinamične ekonomske sektore

---

Ključne reči: ekonomska kriza, zelena ekonomija, dogovor, standard siromašnih

POSLE 2008. GODINE SVET SE SUOČIO SA VIŠE kriza. Rezultat toga jeste najveća globalna ekonomska depresija još od „velike depresije” tridesetih godina prošlog veka. Broj nezaposlenih permanentno raste. Svaki procenat rasta u ekonomijama u razvoju će se pretvoriti u dodatnih 20 miliona ljudi osuđenih na siromaštvo.

Višestruke krize koje prete današnjoj svetskoj ekonomiji zahtevaju istu vrstu inicijative kao što je Ruzveltov „new deal” (novi dogovor) iz 1930-tih godina, samo u globalnim razmerama, obuhvatajući širu viziju. Prave kombinacije politika mogu da stimulišu oporavljanje i u isto vreme povećaju održivost svetske ekonomije. Ako ove akcije budu prihvaćene, u sledećih nekoliko godina otvoriće se milioni radnih mesta, povećaće se standard siromašnih i kanalisace se investicije u dinamične ekonomske sektore. „Globalni zeleni dogovor” (global green new deal) se odnosi na takvu pravovremenu kombinaciju politika.

Sada, kada je „bolest ekonomske depresije” u zreloj fazi, suočavamo se sa činjenicom da moramo priznati da je nešto pogrešno u modelu forsiranja „ekonomskog rasta”, a ne „razvoja”. Istina, ima i dalje onih (pre svih tradicionalnih ekonomista) kojima se čini kao luksuz razmatranje politika koje imaju za cilj da smanje degradaciju životne sredine i zavisnost od fosilnih goriva. Ali, sve više njih je u timu koji shvata da je takav zaključak pogrešan i da vodi razmišljanju u pogrešnom pravcu.

Zelena ekonomija

Razvija se nova terminologija Evropske banke za obnovu i razvoj: „zelena ekonomija”, „zeleni poslovi”, „ozeljenjavanje tržišta”, „zeleni proizvodi”, „zelene usluge”, „zelene javne nabavke”, „zeleno obrazovanje za budućnost”, „zelena diplomatija”, „zelena energija”, itd... Slične termine promovise i Program UN za životnu sredinu (UNEP).

Rečnik je ove godine obogaćen sa mnogo „zelenih” termina. A to znači upravo da je polako, ali sugurno, nauka o zaštiti životne sredine našla svoj put ka ekonomiji, energetske bezbednosti, obezbeđivanju hrane. To znači da svet počinje u praksi da prihvata koncept održivog razvoja, koji ukazuje da ekonomski dugoročni razvoj nije moguć bez istovremenog poštovanja životne sredine i socijalne pravde.

Ukoliko bi se nastavio rast po sistemu „posao kao obično”, to bi dovelo do sledećeg:

Globalni energetske zahtevi će porasti za 45 odsto do 2030. godine, a očekuje se da cena nafte poraste na 180 USD za barel. Emisija gasova sa efektom staklene bašte će se povećati za 45 odsto do 2030. godine, što će dovesti do porasta prosečne globalne temperature za šest stepeni celzijusovih. Svetska ekonomija će pretrpeti gubitak od oko 5–10 odsto globalnog bruto domaćeg proizvoda, a siromašne zemlje će pretrpeti troškove od preko 10 odsto svog BDP-a. Zagađenje životne sredine i nedostatak vode će se povećati.

Biće više od milijardu ljudi koji će živeti sa manje od jednog dolara dnevno i više od tri milijarde ljudi sa manje od dva USD dnevno do 2015. godine.

„Globalni novi zeleni dogovor” ima potencijal za ostvarenje više ciljeva: 1) oživljavanje svetske ekonomije, stvaranje šansi za zaposlenje i zaštita osetljivih grupa; 2) smanjenje zavisnosti od fosilnih goriva, degradacije ekosistema, životne sredine i nedostatka vode i 3) nastavak realizacije Milenijumskih ciljeva razvoja da se drastično smanji ekstremno svetsko siromaštvo do 2025. godine.

Urgentnost internacionalne debate oko potrebe „globalnog novog zelenog dogovora” je od najvećeg značaja.

Vlade širom sveta izdvajaju dve do tri milijarde dolara u roku od godinu-dve da bi se oživela svetska ekonomija. Ipak, jako malo ovih aktuelnih predloga i inicijativa sadrži sve gore navedene ciljeve „globalnog novog zelenog dogovora” koji su esencijalni za potpun dugoročan i održiv uspeh.

Nova ekonomska terminologija koja se uspostavlja:		
Zelena ekonomija	Zeleni proizvodi	Zelena diplomatija
Zeleni poslovi	Zelena proizvodnja	Zeleno poslovanje
Ozeljenjavanje tržišta	Zelene usluge	Zelena energija
Zelene javne nabavke	Zeleno obrazovanje	Zeleno ponašanje
Globalni zeleni dogovor	Zelena vizija	Zelene etika
Zeleni mediji	Zelene organizacije	Zelena administracija

Obezbeđivanje pravog odnosa globalnih ekonomskih politika, investicija i inicijativa, može da obezbedi trenutani cilj stimulisanja ekonomskog rasta, stvaranja poslova i smanjenja „ranjivosti” siromašnih, kao i dugoročni cilj održivosti tog oporavka.

Široka vizija je ključ dugotrajnog oporavka svetske ekonomije. Bez „zelene” proširene vizije, ponovno pokretanje svetske ekonomije će uraditi malo po pitanju opasnih pretnji koje predstavljaju klimatske promene, energetska nesigurnost, povećanje nedostatka sveže vode, narušenih ekosistema i iznad svega, pogoršanja globalnog siromaštva.

Neophodno je da se o životnoj sredini više ne misli samo iz ekoloških razloga, već zato što je to pravi način da se oživi ekonomija sa više održivosti i da se stvore nove šanse za zapošljavanje. Evo i nekih procena. Inicijative „zelene energije” imaju potencijal da sačuvaju ekonomiji SAD prosečno oko 450 miliona dolara godišnje za svaku milijardu dolara koja se investira. Dodatno, svaka milijarda dolara u javnoj potrošnji bi dovela do približno 30.000 radnih mesta i smanjila godišnje američko emitovanje gasova sa efektom staklene bašte za 592.600 tona u periodu između 2012. i 2020. godine. Obnovljivi energetska sektor Kine ima vrednost od blizu 17 milijardi dolara i već zapošljava blizu milion radnika. Dalje investicije bi mogle da imaju ogroman uticaj na razvoj novog „ozelenjenog” ekonomskog rasta, rasta izvoza i stvaranje novih radnih mesta. Neodložan i opsežan program većeg očuvanja energije i upotrebe obnovljivih izvora energije u Evropskoj uniji bi mogli da stvore jedan do dva miliona novih radnih mesta.

Zaštita životne sredine je postala ozbiljan deo svake ekonomske analize. Široka vizija je ključ dugotrajnog oporavka svetske ekonomije. Oživljavanje rasta i razvoja, obezbeđivanje finansijske stabilnosti i stvaranje radnih mesta bi trebalo da budu osnovni pokretački ciljevi. Ali, ukoliko nove inicijativne politike ne obuhvate i druge globalne izazove, kao što su smanjenje zavisnosti od fosilnih goriva, zaštita ekosistema i izvora vode i ublažavanje siromaštva, njihov uticaj na sprečavanje budućih kriza će biti kratkoročan.

Procena mogućnosti „zelenog” zapošljavanja u nekim zemljama

Vrsta posla	Država	Broj zaposlenih
Proizvodnja „zelenih” vozila	EU	150.000
	Japan	62.000
	SAD	13.000
Reciklaža	Kina	10.000.000
	SAD	1.100.000–1.300.000
	Brazil	500.000
„Zelena” izgradnja – građevina	EU	1.000.000 + 1.377.000 do 2050. godine ili + 2.585.000 do 2030. godine
	SAD	827.260+120.000 do 2020. godine
	Indija	150.000

Industrija ne može da „pozeleni” bez podrške vlade

Vlade pojedinačnih država bi morale da podrže i stimulišu otvaranje zelenih poslova. Prilagođavanje industrije zelenom poslovanju je rizično i skupo za industriju i jasna opredeljenost vladinih mera je od velikog značaja za prepoznavanje zelenih oblika poslovanja (i dobiti svih vrsta gledano dugoročno).

Zelene sposobnosti i znanja

Za pravilni razvoj zelenih energetske paketa kao odgovora i mogućeg rešenja za globalnu ekonomsku krizu, potrebna su prava, nova, usmerena zelena znanja i sposobnosti (a ne zastarela znanja i sposobnosti).

EU je strateški projektujući održivi rast i zapošljavanja strategijom „Evropa 2020”, u centar postavila inovacije i zelene poslove u podsticanju konkurencije, što uključuje ali se ne ograničava u investicije u čistije tehnologije i infrastrukturu.

Za ovakav razvojni koncept su potrebna nova zanimanja, savremena znanja i sposobnosti. U selektovanim zemljama EU rađene su analize zanimanja, preko različitih pojedinačnih studija slučajeva, i pokazana potreba da se postojeća zanimanja „nadgrade” novim zelenim sposobnostima i znanjima.

Zaključna razmatranja

„Zelena ekonomija” je moguće rešenje za ekonomsku krizu. Ako inicijative „novog zelenog dogovora” budu pravovremeno prihvaćene, u sledećih nekoliko godina otvoriće se milioni radnih mesta, povećaće se standard siromašnih i usmeriće se investicije u dinamične ekonomske sektore. Pronaći sada pravu šemu i „lek” za „bolest” ekonomske krize nije lako, jer postoji nedostatak novca na sve strane. Ali, ako se sada ne iskoristi vizija i strateški pristup „zelenе ekonomije”, ukoliko makar i u najmanjim okvirima nastavimo da zanemarujemo životnu sredinu, izlazak iz neke sutrašnje krize će biti mnogo teži i za ekonomije u tranziciji možda nepovrativo težak.

I zato – očistimo i ozelenimo Srbiju. Između ostalog i „zelenom” ekonomijom, „zelenom” diplomatijom, „zelenim” obrazovanjem, „zelenom” etikom, „zelenim” medijima, „zelenim” nevladinim organizacijama, „zelenom” administracijom u opštini, gradu, pokrajini i republici, „zelenim” ponašanjem...

Reference

„Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world”, report commissioned by UNEP, ILO, IOE and ITUC, September 2008.

Edward B. Barbier, „A Global Green New Deal”, UNEP-DTIE, February 2009 <http://www.greengrowth.org/download/2009/Korea-green-growth-project-02-01-09.pdf>

Prikaz potreba za zelenim sposobnostima u nekim zemljama

Sektor	Zanimanje	Danska	Nemacka	Estonija	Spanija	Francuska	Velika Britanija
Nova zanimanja							
Procesna industrija	Istraživanja i obuka	+		+			
Energetika	Upravljanje obnovljivim izvorima energije			+			
	Solarna energija	+	+		+	+	
	Energija vetra		+		+		+
Otpad	Reciklaža otpada					+	
Usluge	Upravljanje zelenim poslovima		+				
	Ispitivanja energije/pametna energija			+		+	+
Ozelenjavanje postojećih zanimanja							
Primarna proizvodnja	Poljoprivreda i ribarstvo				+	+	
	Šumarstvo / upravljanje zemljištem	+		+			+
Energetika	Pomorske tehnologije						
	Tehnologije u energetici			+			
	Nuklearna						+
Vode	Održavanje postrojenja desalinizacije				+		
Otpad	Reciklaža i upravljanje otpadom	+	+				
Građevina	Podizanje nivoa znanja u svim zanimanjima					+	
	Instaliranje tehnologija				+		
	Mehanički sistemi		+				
Usluge	Eko-dizajn					+	
	Analiza energije		+				
	Trgovanje ugljenikom						+
Prekvalifikacija							
Ekstraktivna industrija	Bušenje nafte			+			
Procesna industrija	Hemijski tehničari	+	+				
Proizvodnja	Od brodogradnje do vetro-turbina						+
Energetika	Preduzetnici za solarnu energiju	+			+		
	Tehnologije u energetici			+			
Saobraćaj	Prevozna sredstva sa niskom generacijom ugljenika		+			+	+

- International Labor Organization (ILO). 2009. Global Employment Trends January 2009. ILO, Geneva.
- Pollin, Robert, Heidi Garrett-Peltier, James Heintz, and Helen Scharber. 2008. Green Recovery: A Program to Create Good Jobs and Start Building a Low-Carbon Economy. Center for American Progress, Washington DC.
- Skills for green jobs-European Synthesis Report, Cedefop, Publication Office of EU, ISBN 978-92-896-0660-8 (2010)
- UNDP. 2006. Human Development Report Beyond scarcity: Power, poverty and the global water crisis. 2006. Published for the United Nations Development Programme (UNDP)
- UNEP GLOBAL GREEN NEW DEAL POLICY BRIEF, UNEP, Nairobi (March 2009)
- World Bank. 2008. Global Financial Crisis and Implications for Developing Countries. Paper for G-20 Finance Ministers' Meeting, São Paulo, Brazil. November 8, 2008.

Abstract: Green Agreement as an Answer to the Crisis

We are in the midst of the current economic crisis. Presently, at the time when "the economic depression illness" is at its peak, we are facing the fact that it is necessary to recognize that something has gone wrong in the "economic growth" model that was being put forward, as opposed to the "development model".

This text presents the "green economy" as a possible solution to the economic crisis. If the initiatives contained within the "new green agreement" are accepted in time, millions of jobs will be created over the next few years, the living standards of the poor will improve and investments will be rerouted into dynamic economic sectors.

Keywords: economic crisis, green economy, agreement, standard of the poor